

Podkarpatská Rus alebo nový sused na obzore?

Michal Ondrejčík | 01.08.2010

V nasledujúcich riadkoch bude reč o republike, ktorá sa usiluje paralelne konkurovať ukrajinskej moci v Zakarpatskej oblasti. Dôvodom jej vzniku je fakt, že Ukrajina od roku 1991 ignoruje požiadavky podkarpatských Rusínov, ktorí sa v referende v roku 1991 s väčšinou 78, 2 % vyslovili za štatút špeciálneho samosprávneho administratívneho územia. Dodnes táto autonómia podkarpatských Rusínov ostáva nerealizovaná. Po mnohých pokusoch o vyjednanie s ukrajinskými predstaviteľmi sa rusínsky aktív dňa 1. decembra 2008 rozhodol vyhlásiť obnovenie predsovietskeho štatútu republiky Podkarpatská Rus, keďže podľa rusínskych predstaviteľov Československo už neexistuje a jedinou cestou na realizáciu tohto štatútu je vyhlásenie nezávislého suverénneho štátu, republiky Podkarpatská Rus.

Vyššie uvedené je dôsledkom totálnej deštrukcie a beznádeje, ktorým očividne podľahli (predstavitelia časti rusínskeho aktívu v Zakarpatsku) vo svojich nádejach na riešenie problémov v rámci súčasného štátneho celku. Prvotným vinníkom je tu ukrajinská vláda, ktorá roky ignoruje oprávnené požiadavky Rusínov na uznanie rusínskej národnosti a Rusínov ako autochtónnych obyvateľov Podkarpatskej Rusi. A zároveň sa dlhé roky v Podkarpatsku plundrujú prírodné zdroje, nerozvíja ekonomika ani infraštruktúra (1).

Tento článok vznikol vďaka informačnej podpore premiéra republiky Podkarpatská Rus (ktorý je zároveň press attaché duchovného otca podkarpatských Rusínov otca Dimitrija Sidora.) –**Petra Gecka** – ktorému by sme sa chceli touto cestou poďakovať. Zároveň sa nám podarilo získať vyjadrenia **Alexandra Zozuláka**, bývalého výkonného tajomníka Svetovej rady Rusínov (ďalej aj „SRR“) a jej súčasného výkonného tajomníka **Vladimíra Protivňáka**. Svoje stanovisko k veci poskytol aj predseda SRR, **Djura Papuga**. Svoje osobné stanoviská a názory poskytla aj **Agáta Pilátová**, ktorá pôsobí v Spoločnosti priateľov Podkarpatskej Rusi v Českej republike. Okrem vyššie uvedeného sa nám podarilo získať stanovisko predsedu Výboru pre ľudského práva, národnostné menšiny a medzinárodnostných vzťahov Najvyššej rady Ukrajiny, **Olega Oleksandorviča Zarubinského**.

Virtuálna republika

Vláda Podkarpatskej Rusi funguje vo virtuálnom režime. Dôvod je jednoduchý – ukrajinské tajné služby podľa našich zdrojov rozpracúvajú jej predstaviteľov, monitorujú ich aktivity a vyvíjajú protiopatrenia smerom k ich marginalizácii a zabráneniu v ďalšej činnosti. Celý systém funguje nasledovne: vláda je aktívna v sociálnych sieťach <http://www.odnoklassniki.ru/> (2), <http://vkontakte.ru> (3) a sociálnej sieti www.facebook.com (4) – konkrétne v skupinách „Republika Podkarpatská Rus“. V sieti „Odnoklassniki“

v skupine je takmer sedem tisíc ľudí – z každého sídla v Zakarpatsku v nej figuruje minimálne 10 ľudí **(5)**. Uvedená skupina je základným mechanizmom spolupráce vlády s obyvateľstvom – možno v nej zistiť, aké kroky prijala a aké kroky chystá. V rámci diskusií o vládnom programe sa tu pripravujú podklady k jej činnosti. V tejto sieti sa dvakrát týždenne organizujú on-line konferencie, v rámci ktorých sa diskutuje o jednotlivých problémoch – tieto diskusie tvoria podklad pre prijímanie jednotlivých uznesení vlády. Do debát sa zapájajú aj odborníci – okrem nich do diskusií má prístup viac ako 15 tisíc ľudí **(6)**. Ďalšie fórum vlády funguje v rámci sociálnej siete Vkontakte, ktorá je určená predovšetkým na prácu s mládežou – v nej je zaregistrovaných okolo 1 200 ľudí **(7)**. Facebook je určený hlavne pre prácu s rusínskou diasporou.

V tejto etape je vláda už sformovaná (funguje od 1. decembra 2008), existujú všetky ministerstvá a dokonca aj osem oblastných gubernátorov. Väčšina ministrov organizuje on-line konferencie, v rámci ktorých sa môžu občania oboznámiť s problémami a trendmi v ekonomike, politike a sociálnej oblasti. Okrem toho organizuje medzinárodné vedecké konferencie, na ktorých sa zúčastňujú aj členovia vlády. Všetka činnosť v reálnej rovine bola pozastavená vďaka niekoľkým údajným raziám a následnej konfiškácií techniky tajnou službou.

Napriek všetkému vláda za rok 2009 rozpracovala, prijala a uverejnila množstvo dokumentov a rozhodnutí a zahájila verejnú diskusiu o Podkarpatskoruskej hospodárskej doktríne, rozpočte Podkarpatskej Rusi **(8)**, Rusínskej národnej koncepcii, Memorande vlády a napokon o projekte Ústavy republiky Podkarpatská Rus **(9)**. Za rok 2009 bola završená prípravná práca vlády v diplomatických kruhoch s cieľom medzinárodného uznania **(10)**, ktoré je podľa dostupných prameňov naplánované na rok 2010.

Čo sa týka konkrétnych mien členov vlády Podkarpatskej Rusi, z verejných zdrojov ich nie je možné zistiť, nakoľko ukrajinská moc prijíma represívne opatrenia **(11)** proti rusínskemu hnutiu, ktorých následkom je napríklad aj súdny proces s duchovným otcom podkarpatských Rusínov Dimitrijom Sidorom **(12)**.

V novembri minulého roku bola v Mukačeve založená Koordinačná rada Rusínov. Z dvadsiatich zaregistrovaných organizácií sa v nej zjednotilo 17 organizácií. Čo sa týka zvyšných troch organizácií, podľa vyjadrenia Petra Gecka možno povedať, že fungujú pod kontrolou SBU a boli vytvorené za účelom tvoriť opozíciu rusínskemu hnutiu.

Poččet Rusínov a Podkarpatsku stále nejasný

V roku 2001 sa uskutočnilo zatiaľ posledné sčítanie obyvateľstva na Ukrajine – ukrajinská moc robila údajne všetko preto, aby znížila počet Rusínov prežívajúcich v oblasti. Rusínska lobby tri roky pred uskutočnením sčítania obyvateľstva vyvíjala intenzívne aktivity, aby sa do sčítacích hárkov na celoštátnej úrovni zaviedla aj rusínska národnosť – čo sa však nepodarilo. Aj napriek prekážkam zo strany centrálnej vlády asi desaťtisíc osôb uviedlo do sčítacích hárkov rusínsku národnosť. A nebolo to ľahké – niekde to sprevádzali veľké škandály, súdne procesy alebo osobná kontrola rusínskych aktivistov. Všetci sčítací komisári, predsedovia obecných zhromaždení údajne boli vopred poučení, „ako sa to správne robí“ – rusínska národnosť neexistuje. Tento ukrajinský postoj pramení pravdepodobne z histórie, keďže po druhej svetovej vojne bola rusínska národnosť úradne zrušená.

Rusínski aktivisti zorganizovali vlastné paralelné sčítanie obyvateľstva v Zakarpatskej oblasti. Výsledkom bol zaujímavý fakt – rusínsku národnosť si uviedlo okolo 200 tisíc ľudí (pričom toto sčítanie prebiehalo iba v dvoch obvodoch). Všetky sčítacie hárky u seba uschovávajú jednotliví členovia rusínskeho hnutia, Ukrajina však ich ignoruje. V súčasnosti podľa iných odhadov na území Zakarpatskej oblasti Ukrajiny žije viac ako 800 - 820 tisíc Rusínov **(13)**.

Podľa vyjadrenia predsedu Výboru pre ľudského práva, národnostné menšiny a medzinárodných vzťahov Najvyššej rady Ukrajiny Zarubinského, zákon o národnostných menšinách na Ukrajine (v článku 11) dovoľuje si vybrať a zmeniť si národnosť – z toho vyplýva, že výber národnosti je osobným právom každého občana Ukrajiny. Zároveň dodáva, že neexistuje žiaden normatívny predpis, ktorý by taxatívne udával oficiálny zoznam národností uznávanými Ukrajinou.

Podľa posledného sčítania obyvateľstva Ukrajiny v r. 2001 bol zverejnený počet príslušníkov subetnických skupín v rámci ukrajinského národa tzn. Bojkovia, Huculovia, Lemkovia, Litvini, Polešuci a Rusíni, ktorí stále žijú na území Ukrajiny. Celkový ich počet zistený sčítaním obyvateľstva dosiahol 32,4 tisíc osôb, z čoho Rusínov je 10,2 tisíc osôb. Podľa výsledkov inštitútu politických a etnografických štúdií I. F. Kurasa Národnej akadémie vied Ukrajiny podľa všetkých etnografických a lingvistických znakov sú Rusíni organickou súčasťou ukrajinského národa – čiže jeho subetnikom **(14)**.

Vzťahy s Kyjevom

V súčasnosti nemožno hovoriť o žiadnych oficiálnych vzťahoch rusínskych orgánov s centrálnou vládou. Údajne bez preháňania možno povedať, že jeden z mála spôsobov, ako oficiálny Kyjev komunikuje s rusínskymi aktivistami, sú nekonečné vypočúvania

Bezpečnostnou službou Ukrajiny (ďalej len „SBU“). Ďalším spôsobom je písomný kontakt, pričom na písomné žiadosti z Užgorodu buď nikto neodpovedá, alebo na žiadosti rusínskych aktivistov odpisujú iba radoví úradníci. Analogická situácia je aj vo vzťahu s administráciou prezidenta a oblastnou administráciou. Jedinou svetlou výnimkou je spolupráca s minimálne polovicou poslancov oblastného zhromaždenia, ktorú ešte orgány štátnej moci neprelomili. Medzi projektmi, ktoré sa podarilo realizovať za posledné dva roky, patrí napr. uznanie rusínskej národnosti na miestnej oblastnej úrovni, čo znamená, že na celoštátnej úrovni dochádza k diskriminácii Rusínov. Podarilo sa tiež dospieť k politickému rozhodnutiu obnoviť rusínsku hymnu.

Modus operandi SBU

Ako bolo uvedené vyššie, vzťahy rusínskych aktivistov s oficiálnym Kyjevom sa odohrávajú predovšetkým v rovine aktivít tajných služieb Ukrajiny zameraných na činnosť rusínskych aktivistov. SBU podľa vyjadrenia Gecka operuje nasledujúcim spôsobom:

- 1) Získaním na spoluprácu zväčša marginálnych rusínskych aktivistov uskutočňuje prienik do rusínskej organizácie, pričom po dosiahnutí zodpovedajúceho počtu vplyvových agentov blokuje rozhodovací proces a prácu poverených osôb;
- 2) vedie diskreditačnú mediálnu kampaň proti predstaviteľom rusínskeho hnutia, v rámci ktorej sa ich usiluje kompromitovať zverejňovaním informácií o ich údajnom alkoholizme, sukničkárstve či idiocii. Dané nepravdivé informácie ďalej médiá navzájom preberajú a šíria s podtextom, že v rusínskom hnutí sú iba marginálni ľudia, kremľskí a maďarskí agenti;
- 3) predvoláva aktivistov na niekoľkohodinové vypočúvania do SBU alebo vykonáva neohlásené vypočúvania priamo v mieste zamestnania či bydliska rusínskych aktivistov, v rámci ktorých sa usiluje všemožným spôsobom dokázať vinu vypočúvaného či primäť ho k priznaniu;
- 4) ak ukrajinskí nacionalisti organizujú mítingy s heslami typu „Preč s Maďarmi a Rusínmi z ukrajinskej pôdy Zakarpatska!“, tak SBU ich privezie k rusínskym aktivistom a prakticky sú nedotknuteľní – nikto ich nestíha za podnecovanie etnickej nenávisti, hoci ich vina bola niekoľkokrát dokázaná;
- 5) agenti SBU rozlepujú po rusínskych dedinách letáky s fotografiami bližšie nešpecifikovaného rusínskeho lídra s textom „Hľadaný SBU“, pričom žiadajú ľudí, ktorí majú informácie o pobyte hľadaného Rusína, nech sa telefonicky obrátia na agentúru;
- 6) vykonáva razie v rusínskych domoch a v kostoloch s cieľom vyvolať strach v prostredí rusínskych aktivistov – uvedený cieľ sa čiastočne darí dosahovať.

SBU bola podľa vyjadrenia Gecka iniciátorom rozkolu medzi Rusínmi. Ukrajinskí agenti mali medzi Rusínmi pôsobiť od roku 1991, pričom na začiatku roku 2008 sa SBU podaril rozsiahly prienik do štruktúr rusínskeho hnutia, pričom malo ísť o značný počet nových agresívnych agentov. Jednému z nich sa malo dokonca podať dostať sa do vedenia jednej z rusínskych organizácií. V priebehu posledných dvoch rokov sa veľa hovorilo o údajnom rozkole v hnutí, o údajnej existencii proruského a proeurópskeho krídla hnutia, o Rusínoch, ktorí chcú v Podkarpatskej Rusi vytvoriť čosi ako druhé promoskovské Abcházsko. O týchto záležitostiach podľa Geckovho vyjadrenia dokonca písali agenti SBU provokačné listy ruským predstaviteľom Medvedevovi, Putinovi a Gryzlovovi.

Tieto listy boli poslané SBU buď v mene „alternatívnych“ rusínskych organizácií a obsahovali provokačné žiadosti s prosbou neuznávať závery kongresu v Mukačeve z dňa 25. októbra 2008, ktoré znovuobnovili predsovietsky status republiky Podkarpatská Rus a finančne nepodporovať tých Rusínov, ktorí tento status vyhlásili – v opačnom prípade mali títo Rusíni začať vojenské akcie. V iných listoch odoslaných SBU v mene neprajníkov rusínskeho hnutia sa uvádzali mená údajných podvodníkov z rusínskeho hnutia, ktorí mali získavať milióny dolárov z Ruska a nič nerobiť. Na druhej strane v listoch presviedčali adresátov, že oni sú tí praví, ktorí si zaslúžia tieto peniaze, lebo ich lepšie vynaložia pre rozvoj rusínskeho hnutia.

Okrem uvedených opatrení ukrajinské tajné služby údajne uverejňovali materiály kompromitujúce lídrov rusínskeho hnutia ako otca Sidora, Gecka, Župana, Mikulina, Džugana a iných (15). To všetko ihneď po tom, ako sa rusínskemu hnutiu podarilo očistiť sa od ukrajinských agentov. Relatívne nedávno bola odhalená ďalšia trojica ukrajinských agentov (16).

SBU údajne nedá dýchať ani rusínskym médiám. Po raziách v niektorých rusínskych redakciách sa prestali vydávať noviny „Podkarpatská Rus“ a „Kresťanská vlasť“. V miestnej televízii získali desaťminútovú reláciu v rusínskom jazyku, no redaktor môže iba spievať a tancovať a nedovolili mu venovať sa žiadnym politickým otázkam (17).

Financovanie rusínskeho hnutia

Rusínski lídri odmietajú akúkoľvek finančnú podporu Kremľa (18). Podľa ich slov sú financovaní výlučne z príspevkov rusínskej strednej vrstvy v Zakarpatsku ale aj z finančných príspevkov rusínskej diaspóry v USA, Kanade, Nemecku, Českej republike a Rusku. SBU vraj pretrhla všetky finančné toky, ktoré mohla – preto podľa vyjadrení rusínskych predstaviteľov základné bremeno financovania hnutia leží práve na pleciach rusínskej strednej

vrstvy, predovšetkým podnikateľov. Prostriedky postačujú na služobné cesty, režijné náklady ako nájomné a mzdy. Peňazí je málo, no dostatok – mnoho Rusínov pracuje aj zadarmo.

Aj napriek vyjadreniam rusínskych aktivistov je otázkou, kto ich aktivity podnecuje, kto ich financuje, kto dáva peniaze na pomerne širokú propagandistickú činnosť. Že by to bolo Rusko, aby sa pokúsilo destabilizovať situáciu na Ukrajine - a podporiť tak nepriamo i svoje nároky a záujmy v iných ukrajinských územiach? Alebo napríklad pravoslávna cirkev? Odpovede na tieto otázky zostávajú čo do konkrétnych informácií nezodpovedané, ale tak široko koncipovaná činnosť predsa stojí peniaze. Odkiaľ sa berú **(19)**?

Ekonomika Podkarpatskej Rusi

Zakarpatská oblasť je najchudobnejším regiónom Ukrajiny, preto mnoho Rusínov hľadá prácu práve za hranicami svojho regiónu. Na základe štatistík z roku 2008 a 2009 rusínski migranti pracujúci v zahraničí priniesli zo zahraničia domov približne pol miliardy eur. Do 15 tisíc ľudí pracuje v USA, väčšinou s vysokoškolským vzdelaním. Viac ako 200 tisíc v Rusku a viac ako 100 tisíc v štátoch Európskej únie. Najnižšia mzda rusínskeho „gastarbajtera“ dosahuje výšku 1000 eur – u žien je mzda nižšia. Vo väčšine prípadov pracujú migranti práve v oblasti služieb a v stavebníctve. Na Ukrajine Rusínom údajne dovoľia pracovať v štátnej sfére vo veľmi obmedzenej miere – ich celkový počet dosahuje iba 5 tisíc ľudí, na vedúcich pozíciách je práca takmer vylúčená. Výška platu dosahuje úroveň 200 – 300 USD. V dôchodkovom veku žije približne 270 tisíc ľudí – ich základom sú Ukrajinci a Rusi – vojaci vo výslužbe. V prípade návratu „gastarbajterov“ domov hrozí, že nezamestnanosť v Zakarpatsku dosiahne aj 60 percent.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že región toho malého rozsahu a tak hospodársky slabý a závislý, ako je Podkarpatská Rus, nemá zatiaľ nádej na celkom samostatnú a nezávislú existenciu. Nakoniec to nemá ani vo svojej historickej tradícii. Takže i tento cieľ samotný možno považovať za zatiaľ za nepríliš rozumný, keď Podkarpatská Rus v rámci veľkého celku stále trpí, dá sa dokonca povedať, že je i vykorisťovaná. Za reálnejší scenár možno považovať získanie čo najvyššej a najširšej ekonomickej a politickej autonómie v rámci súčasnej Ukrajiny **(20)**.

Podkarpatská Rus, Rusíni a Slovensko

Súčasnú rusínsku hnutie neuvažuje o pripojení Podkarpatskej Rusi k Slovensku, pretože podľa vyjadrení jeho predstaviteľov by išlo o rovnako nebezpečný krok ako zotrvanie v štátnom celku s Ukrajinou. To isté možno povedať aj o súčasnom Maďarsku – vlády Slovenska

a Maďarska nie sú prorusínsky naklonené. Hlavný kurz Podkarpatskej Rusi na najbližších 50 rokov je obnovenie predsovietskeho statusu Podkarpatskej Rusi, ako je to uvedené v Rusínskej národnej koncepcii. Podľa názorov rusínskych lídrov ten, kto niesol vinu za to, že sa nevyplňali záväzky zo zmluvy zo Saint Germain je štátna moc za čias prvej Československej republiky (21). Hlavným cieľom je nezávislá suverénna republika Podkarpatská Rus, ktorá bude začlenená do európskych štruktúr – to všetko pri aktívnej účasti Českej republiky, Nemecka, USA a Ruska.

Zároveň sa natíska otázka, či sa Slovenská republika nemusí obávať nezávislej Podkarpatskej Rusi – jeden z hlavných dôvodov je ten, že rusínsky živel ďaleko presahuje teritórium dnešnej Zakarpatskej oblasti. Podľa vyjadrenia rusínskeho aktívu Podkarpatská Rus nemá žiadne územné nároky voči Slovenskej republike a rusínska štátnosť sa bude realizovať v rámci súčasných administratívnych hraníc Zakarpatskej oblasti. Vo všetkých otázkach Slovenská republika získa v Podkarpatskej Rusi dôveryhodného spojenca a partnera. Možnosť pripojenia území osídlených slovenskými Rusínmi neprichádza do úvahy a vyčerpávajúcu odpoveď na túto otázku dá finálna verzia Rusínskej národnej koncepcie. No na druhej strane rusínsky aktív sa cíti byť povinný kultúrne podporovať slovenských Rusínov.

Rusínske organizácie sa usilujú nadväzovať spoluprácu s krajanmi i na Slovensku. Spolupráca je podľa nášho zdroja, obmedzovaná vďaka aktivitám slovenských tajných služieb ale aj tajných služieb z USA reprezentovanými osobami ako Alexander Zozulák (22) alebo Paul Robert Magocsi (23). Kryštalizovanie situácie na Ukrajine a na Slovensku ukazuje, že obom krajinám obnovenie rusínskej štátnosti je údajne nežiaduce. Podľa vyjadrenia zdroja štátna moc na Slovensku dlho podporovala „naničhodníka a opilca“ Alexandra Zozuláka, ktorý je pravou rukou Američana Paula Roberta Magocsiho, podľa predmetného vyjadrenia rovnako agenta tajnej služby. Moc na Slovensku údajne podporuje gréckokatolícku cirkev, ktorá vytrvalo a dôsledne asimiluje Rusínov, no ako sa v Podkarpatskej Rusi zdá robí sa to oveľa viac úspešnejšie ako na Ukrajine. Podľa zdroja sú zároveň očividné akcie moci v snahe rozdeliť rusínske hnutie na Slovensku na tri alebo štyri prúdy.

Formát oddelenia Podkarpatskej Rusi od Ukrajiny navrhovaný ukrajinským aktívom

- 1) Rozdelenie Ukrajiny a Podkarpatskej Rusi musí prebehnúť mierovou cestou – takou, ktorá uspokojí USA, Rusko a Európsku úniu;
- 2) k rozdeleniu musí dôjsť jednostranne (nezávisle od Ukrajiny), ale pod silnou medzinárodnou kontrolou;
- 3) pre štáty Vyšehradskej štvorky nemôžu vzniknúť žiadne problémy s obnovením a s uznaním predsovietskeho štatútu Podkarpatskej Rusi;

- 4) medzinárodné uznanie 1. decembra 2008 obnovenej štátnosti republiky Podkarpatská Rus;
- 5) rozdelenie nemôže vplývať na fungovanie toho, čo už funguje teraz – medzinárodné komunikácie, potrubná doprava, cesty, elektrické siete, komunálne vlastníctvo, trhy, obchody, dielne a iné.

Vzťahy rusínskej diaspóry s kruhmi otca Sidora

Vzťahy medzi rusínskou diaspórou a rusínskym hnutím usilujúcim sa o štátnosť Podkarpatska sú zložité. Rusínska diaspóra (inštitucionalizovaná v Svetovej rade Rusínov) a drvivá väčšina rusínskeho hnutia v Zakarpatsku si predstavujú budúcnosť Podkarpatskej Rusi inak. Koordinačná rada Rusínov smeruje k vytvoreniu samostatnej a nezávislej republiky, pričom rusínska diaspóra trvá „iba“ na vytvorení práv Rusínov v Zakarpatsku, čo znamená právo na autonómiu (na lokálnej a štátnej úrovni ako je to v Maďarsku alebo na štátnej úrovni ako je to v Srbsku resp. na lokálnej a regionálnej úrovni ako je to v Chorvátsku), používanie jazyka a písma, právo na vzdelávanie v rusínskom jazyku, rozvoj rusínskej kultúry, tak ako to ustanovuje a garantuje Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov. Zároveň v mnohých ohľadoch podporuje snahu Podkarpatskej Rusi o autonómiu v rámci štátnych hraníc dnešnej Ukrajiny, ale nie jednostranné vyhlásenie republiky Podkarpatská Rus podľa kosovského scenára, čo prakticky znamená vojnu. Rusínska diaspóra je za nastolenie širokej diskusie s účasťou Európskej únie **(24)**.

Otec Sidor bol členom Svetovej rady Rusínov **(25)**, no odkedy sa začal angažovať za autonómnu Podkarpatskú Rus, tak jeho cesty so SRR sa rozišli (čo je prípad aj iných), pretože jeho snaženie v tomto smere mnohí na Slovensku a v iných štátoch neschvaľujú. Podľa vyjadrenia Alexandra Zozuláka, bývalého výkonného tajomníka Svetovej rady Rusínov, Svetový kongres Rusínov a jej výkonný orgán Svetová rada Rusínov nie sú politické, ale kultúrno-národnostné štruktúry a činnosť otca Sidora je už činnosťou politickou, čo sa nezhoduje so stanovami Svetového kongresu Rusínov. Podarilo sa nám tiež získať vyjadrenie Vladimíra Protivňáka, súčasného výkonného tajomníka Svetovej rady Rusínov, podľa ktorého iniciatívy otca Sidora i ďalších protagonistov nie sú v súlade so zámermi a cieľmi SRR a tieto skôr škodia rusínskemu hnutiu v európskom priestore, preto s nimi Svetová rada Rusínov nemôže súhlasiť.

Podľa vyjadrenia Agáty Pilátovej súčasné aktivity samozvaných predstaviteľov tzv. „republiky Podkarpatská Rus“ sú koncipované nešťastne a nemajú šancu na úspech. Sú vedené diletantsky, bez ohľadu na medzinárodný kontext, hlavne na celoeurópske súvislosti. Ďalej uviedla, že podľa jej názoru nie je dnes politická vôľa meniť povojnové hranice a mapu Európy. Nech je stanovisko medzinárodných štruktúr k samostatnosti Kosova – ktoré bolo

nakoniec rusínskym aktivistom inšpiráciou – akokoľvek pozitívne. Ale Kosovo sa nachádza v úplne iných súvislostiach. Zároveň dodáva, že podľa jej vedomostí, rusínski aktivisti nespolupracujú vo svojom úsilí s ďalšími národnosťami žijúcimi na území Podkarpatska, nekoordinujú s nimi svoje počiny (28).

Záver

V konflikte o Podkarpatskú Rus možno jasne rozoznať štyroch hráčov. Prvým z nich je Ukrajina, ktorá sa snaží zachovať územnú celistvosť a robí preto všetko, aby neutralizovala rusínsky živel. Na jednej strane tvrdí, že neexistuje žiaden právny predpis, ktorý by obsahoval taxatívny výpočet uznávaných národností – no na druhej strane tvrdí, že Rusíni sú akýmsi subetnikom ukrajinského národa a potláča ich kultúrne prejavy. V opozícii proti Ukrajine stojí rusínsky domáci aktív reprezentovaný spolupracovníkmi otca Sidora, ktorý sa snaží o vytvorenie nezávislej republiky na území dnešnej Zakarpatskej oblasti a už nie je ochotný rokovať s ukrajinskou mocou. V opozícii proti vyššie spomenutým hráčom je rusínska diaspora, ktorá trvá na autonómii teritoriálnej a kultúrnej v rámci hraníc súčasnej Ukrajiny a považuje Podkarpatskú Rus za integrálnu súčasť Ukrajiny. Posledným hráčom v oblasti, ktorého možno rozpoznať je Ruská federácia, ktorá podľa vyjadrenia nášho zdroja poskytuje rusínskemu aktívu v Zakarpatsku iba informačnú podporu a o tej finančnej sa možno iba dohadovať.

Poznámky

- (1) Osobné vyjadrenie Agáty Pilátovej, Spoločnosť priateľov Podkarpatskej Rusi (ČR).
- (2) Návod na postup k zobrazeniu: vo vyhľadávачi na stránke nájdite meno „Петр Гецко“ - nájdete tam dve rovnaké profily jeden zatvorený a druhý otvorený. Choďte do otvoreného profilu a ako avatar je tam fotografia rusínskeho pasu. Kliknite na neho a program Vás presmeruje do skupiny. Zadajte žiadosť moderátorovi a on Vás zaradí do skupiny.
- (3) <http://vkontakte.ru/club10687536>
- (4) <http://www.facebook.com/profile.php?ref=profile&id=1817333259#!/group.php?gid=116110075092135&ref=ts>
- (5) Prístup v Zakarpatsku na internet je na štandardnej úrovni a výber poskytovateľov je dostatočný. Tarify závisia od balíka služieb. Využívať internet si môže dovoliť takmer ktorýkoľvek obyvateľ regiónu. Pre porovnanie 5 – 6 návštev internetovej kaviarne stoja približne toľko, čo mesačný poplatok za internet.
- (6) Diskutuje sa v blogoch, fórach a v sociálnych sieťach. Ako experti sa do diskusií prizývajú politológovia a najmä tí ruskí, pretože domáci, ukrajinskí, sa obávajú diskutovať na túto tému

s obavami pred údajnými perzekúciami. A na druhej strane Ukrajina týmto osobám udeľuje štatút nežiaducich osôb. Diskusii sa zúčastňujú aj rusínski experti, z pochopiteľných príčin sa nemôžu uviesť ich mená.

(7) Prirodzene, nejde iba o ľudí zaregistrovaných iba vo vyššie uvedených skupinách – tu je nutné pripočítať užívateľov zaregistrovaných aj na osobných profiloch lídrov rusínskeho hnutia v sociálnych sieťach napr.: <http://vkontakte.ru/id43659575>;
<http://www.facebook.com/profile.php?ref=profile&id=1817333259>

(8) Pri zostavovaní rozpočtu Podkarpatskej Rusi na rok 2010 rusínski ekonómovia údajne dospeli k rozpočtu vo výške 1 miliardy 600 miliónov eur. No oficiálne rozpočty Zakarpatskej oblasti nedosahujú viac ako 200 mil. eur. To znamená, že peniaze získané v Zakarpatsku sa odvádzajú do Kyjeva a naspäť sa vracia iba osmina až desatina z celkovej sumy. Podľa predpokladov rusínskych ekonómov Podkarpatská Rus za dva roky dosiahne rozpočet vo výške 4 miliárd eur.

(9) Na fungovanie právneho štátu sú nevyhnutné zložky donútenia. Tie sa postupne formujú z radov mladých členov rusínskych organizácií.

(10) Rusínske hnutie spolupracuje s mnohými krajinami. So Slovenskom zatiaľ sa nenadväzovali žiadne kontakty, pretože podľa vyjadrenia rusínskych lídrov aj Slovensko ubíja rusínsky živel. Ďalej podľa ich slov po uznaní existencie samostatnej Podkarpatskej Rusi čo i len jedným štátom – proces uznávania sa spustí veľmi rýchlo. Pochopiteľne hneď potom vládám krajín Vyšehradskej štvorky budú adresované žiadosti o uznanie samostatnej Podkarpatskej Rusi zo strany jej vlády. Bývalý minister zahraničných vecí SR Miroslav Lajčák sa vyjadril, že podobný scenár neprichádza do úvahy (ide neoficiálne o vyjadrenie z besedy na akademickej pôde).

(11) SBU sa podľa informácií, ktoré máme v dispozícii, usiluje blokovať účty rusínskeho hnutia na internete. Napríklad rusínske účty boli zablokované na ukrajinských severoch „Zerkalo nedeli“, „2000“, „Sevastopol info“ a na množstve iných ukrajinských serveroch. Na jar minulého roka boli zrušené dva najväčšie rusínske blogy (jeden z nich sa dostal dokonca do prvej 30 (z 10 mil.) blogov podľa hodnotenia ruského vyhľadávača Jandex. Z pochopiteľných príčin dnes sa Rusíni snažia dostať všetky svoje služby na neukrajinské servery. To, že sa situácia nezmenila ani po príchode opozície k moci svedčí fakt, že hackerské útoky sa uskutočnili na rusínske účty hneď po inaugurácii Viktora Janukoviča. Základným informačným priestorom Rusínov ostáva internet – podľa vyjadrenia rusínskeho aktivistu, personál SBU pracujúci vo sfére informačných technológií nedosahuje ani priemer a desať rokov mu bude trvať, kým aspoň dosiahnu úroveň rusínskeho aktívu.

(12) Časť spisu Dimitrija Sidora. <http://getsko-p.livejournal.com/50805.html> (Dimitrija Sidora súdia podľa paragrafu 110 Trestného zákona Ukrajiny).

(13) Rusínske organizácie v súčasnosti fungujú vo všetkých okresoch oblasti a aktívne spolupracujú s obyvateľstvom a práve podľa údajov zozbieraných od vyššie uvedených organizácií sa odhaduje ich počet na 800 – 820 tisíc. Rusínska organizácia vydáva svojim

členom legitimácie, ktoré potvrdzujú, že ich držiteľia sú Rusíni, pretože oficiálne rusínska národnosť neexistuje a inak ju nedokážu preukázať. Na daný moment je vydávanie týchto legitimácií čiastočne pozastavené, pretože podľa Geckovho vyjadrenia SBU skonfiškovala v mnohých rusínskych centrách potrebnú techniku, aj napriek tomu tisíce ľudí by chcelo získať dané preukazy (Pozri tu – vzor legitimácie naspodku strany: <http://www.pudkarpatskarus.eu/>).

(14) Vyjadrenie Olega Oleksandorviča Zarubinského, predsedu Výboru pre ľudského práva, národnostné menšiny a medzinárodnostných vzťahov Najvyššej rady Ukrajiny.

(15) V kompromitujúcich listoch sa údajne potvrdzovalo, že lídri rusínskeho hnutia sú nečestní a pracujú v hnutí iba za ruské peniaze.

(16) Zatiaľ sú podľa Geckovho vyjadrenia známe iba dve mená Starosta Nikolaj a Ivan Palinkaš, ktorí boli získaní úplatkami a teraz sú prinútení SBU slúžiť. Ten tretí sa zdržiava niekde v Čechách jeho priezvisko je neznáme – krstným menom sa volá Vasilij.

(17) Nie veľmi dobrá situácia je aj v oblasti školstva. Rusínsky jazyk sa údajne neučí v štátnych školách, iba v školách, ktoré si financujú Rusíni sami – donedávna ich financovali Rusíni z USA. V roku 2009 časť rusínskych tried SBU údajne zatvorila a vystrašila učiteľov a sponzorov, že ich zatknú za protištátnu činnosť a separatizmus.

(18) Ako sa už spomínalo, SBU mala údajne v mene „alternatívnych“ rusínskych organizácií písať listy do Moskvy týkajúce sa finančnej podpory. Tieto listy SBU údajne písala preventívne, aby odrazila prípadné pokusy rusínskych aktivistov žiadať Kremel' o finančnú podporu. Rusko podľa dostupných informácií okrem informačnej podpory neposkytuje Rusínom žiadnu inú.

(19) Osobné vyjadrenie Agáty Pilátovej, Spoločnosť priateľov Podkarpatskej Rusi (ČR). Určité podozrenia a nedôvera zo strany Pilátovej potvrdzuje i spôsob mediálnej prezentácie minuloročného kongresu Podkarpatských Rusínov, ktorý sa uskutočnil v Pardubicích v Českej Republike (pozri reportáž: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=279314>). Kto, s akým cieľom a za čie peniaze toto „podujatie“ organizoval. Nie je náhodné, že o ňom informovali ruské médiá a po rusky. Navyše v reportáži vystupuje akýsi Vasilij Pauk, ktorý bol prezentovaný ako predseda organizácie podkarpatských Rusínov v ČR (ktorého mimochodom podľa dostupných informácií Pilátovej do tejto funkcie nikto riadne nezvolil). Pilátová ho stretla raz či dvakrát, keď sa pokúšal na pôde organizácie Priateľov Podkarpatskej Rusi i ďalších presadiť svoje politické ciele. Pilátová a ostatní mu opakovane vysvetľovali, že ich organizácia je nepolitická a rozvíja prevažne kultúrnu činnosť, má to tak vo stanovách. A tiež, nech Rusíni bojujú za svoje politické ciele doma, na Podkarpatskej Rusi a v rámci Ukrajiny, ale nie v Českej republike; svojím politickým diletantizmom podľa Agáty Pilátovej môžu spôsobiť iba komplikácie, pokiaľ ide o ich vzťahy s Ukrajinou. Pokiaľ tu chcú žiť a pracovať, mali by rešpektovať a hájiť záujmy Českej republiky. Koniec koncov podľa Pilátovej Pauk zďaleka nevyjadruje názory všetkých Rusínov žijúcich v ČR. Pilátová pozná mnoho ľudí, ktorí s jeho akciami nesúhlasia alebo o nich nemajú tušenie. Ďalej sa vyjadrila, že tieto

aktivity neprospievajú zahraničnej politike ČR. Ľudia formátu Pauka podľa Pilátovej majú úplne marginálny význam z hľadiska spoločenského povedomia v ČR. Nikoho to v ČR veľmi nezaujímajú; žiadny ohlas tu nemalo, keď išli demonštrovať s rusínskou vlajkou asi pred dvoma rokmi napríklad pred ukrajinskú ambasádu.

(20) Osobné vyjadrenie Agáty Pilátovej, Spoločnosť priateľov Podkarpatskej Rusi (ČR).

(21) Závazky týkajúce sa nerealizovanej autonómie Podkarpatskej Rusi. Podľa tejto zmluvy CSR mala de facto poskytnúť podkarpatským Rusínom úplnú národnú autonómiu – autonómiu najvyššieho stupňa zlučiteľnú s jednotou československého štátu.

(22) Alexander Zozulák popiera výroky Petra Gecka a zároveň tvrdí, že nepozná jeho a ani jeho aktivity. Okrem toho dodal, že je vo spojení so Zakarpatskom, tak to je len vo sfére kultúry a školstva s organizáciami, ktoré rozvíjajú národnú identitu Rusínov. Svoje vyjadrenie poskytol i Vladimír Protivňák, ktorý Gecka takisto údajne osobne nepozná a pokiaľ mu je známe nezúčastňoval sa ani v štruktúrach Svetového kongresu Rusínov.

(23) V tom čase Paul Robert Magocsi bol predsedom Svetovej rady Rusínov a Alexander Zozulák jej výkonným tajomníkom. Na druhej strane veľmi aktívna spolupráca existuje medzi rusínskym aktívom a organizáciami z Českej republiky (Praha) a zo Srbska (Nový Sad). Spolupráca prebieha na úrovni odborných konferencií, festivalov, kongresov a vzájomných porád.

(24) Vyjadrenie súčasného predsedu Svetovej rady Rusínov Djuru Papugu.

(25) Otec Sidor nebol zvolený za člena SRR a na jeho miesto získal Michail Almaši. Následne po aktivitách a iniciatívach o. Sidora v Podkarpatsku a upozorneniach vtedajšej Svetovej rady Rusínov Almaši neodpovedal na výzvy vtedajšieho tajomníka SRR a nevedel zdôvodniť svoj postup k vzniknutej situácii na Ukrajine a nakoniec odstúpil z postu člena SRR za Ukrajinu pred desiatym Svetovým kongresom Rusínov. Členom rady reprezentujúcich ukrajinských Rusínov je Mikola Bobinec.

(26) Osobné vyjadrenie Agáty Pilátovej, Spoločnosť priateľov Podkarpatskej Rusi (ČR).